

Rozdział 5

Warunki życia na polsko-czeskim pograniczu. Przykład Euroregionu Neisse-Nisa-Nysa

Jaroslava Dědková

Uniwersytet Techniczny w Libercu

e-mail: jaroslava.dedkova@tul.cz

ORCID: 0000-0002-1560-9973

Piotr Gryszel

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

e-mail: piotr.gryszel@ue.wroc.pl

ORCID: 0000-0002-5264-3468

Cytuj jako: Dědková, J. i Gryszel, P. (2023). Warunki życia na polsko-czeskim pograniczu. Przykład Euroregionu Neisse-Nisa-Nysa. W: B. Drelich-Skulska, M. Sobocińska, A. Tomášková (red.), *Ekonomiczne, zarządcze i społeczno-kulturowe wymiary relacji polsko-czeskich* (s. 107-118). Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu.

JEL Classification: D1, D4, E2, E6, H2

Streszczenie: Celem opracowania jest porównanie warunków życia na polsko-czeskim pograniczu na przykładzie Euroregionu Neisse-Nisa-Nysa. Opisano w nim sześć grup czynników mających wpływ na warunki życia, tj. dostępność mieszkań i usług służby zdrowia, rynek pracy i strukturę podmiotów gospodarki narodowej, poziom wynagrodzeń i poziom cen towarów i usług. Na podstawie przeprowadzonych rozważań i analizy danych statystycznych nie można jednoznacznie stwierdzić, po której stronie granicy mieszkańcy mają lepsze warunki życia. Zarówno w polskiej, jak i w czeskiej części Euroregionu Neisse-Nisa-Nysa nie różnią się one od siebie diametralnie. Mankamenty w jednej dziedzinie życia rekompensowane są w innej dziedzinie.

Słowa kluczowe: warunki życia, poziom cen, poziom wynagrodzeń, polsko-czeskie pogranicze.

5.1. Wprowadzenie

Polska i Republika Czeska to kraje o podobnym poziomie rozwoju gospodarczego. W 1991 roku utworzono na polsko-czesko-niemieckim pograniczu Euroregion Neisse-Nisa-Nysa jako pierwszą instytucję tego typu w Europie Środkowo-Wschodniej. W ramach euroregionu zaczęła rozwijać się polsko-czeska współpraca transgraniczna¹. Głównymi miastami w tej części czesko-polskiego pogranicza są Liberec i Jelenia Góra – dwa ośrodki o podobnej wielkości i liczbie ludności, oddalone od siebie o 70 km. Przez wiele lat po II wojnie światowej, ze względu na granicę państwową, było to aż 70 km. Dziś mieszkańcy obu miast, nie zważając na symboliczną tylko granicę państwową, rozwijają wzajemne kontakty handlowe, kulturalne, turystyczne i społeczne. Wydaje się też, że mało istotną barierę we wzajemnych kontaktach stanowią różne języki i różne systemy walutowe. W ramach utworzonego Euroregionu Neisse-Nisa-Nysa od początku funkcjonuje grupa robocza „Statystyka”, co pozwoliło na systematyczne gromadzenie porównawczych danych statystycznych. Zgromadzony materiał statystyczny jest doskonałym polem badawczym pozwalającym na ocenę warunków życia po obu stronach granicy.

Celem opracowania jest porównanie warunków życia na polsko-czeskim pograniczu na przykładzie Euroregionu Neisse-Nisa-Nysa.

5.2. Warunki życia a jakość życia

Nie jest intencją autorów podejmowanie dyskusji na temat definicji warunków i jakości życia. Dyskusja ta trwa od dłuższego czasu, a literatura w tym zakresie jest bardzo bogata. W samej tylko bazie Scopus, w naukach społecznych, dla hasła *quality of life* znaleziono blisko 37 tys. publikacji, natomiast dla hasła *living conditions* tylko 900 pozycji². Autorzy zajmujący się badaniem warunków i jakości życia są zgodni, że warunki życia to pojęcie pokrewne poziomowi życia i jakości życia, ale nie powinno być z nimi utożsamiane (Zadroga, 2016, s. 72). T. Borys i M. Kusterka wspominają, że warunki życia można zamiennie określać jako obiektywną jakość życia (Borys, 2008, s. 129; Kusterka 2008, s. 136). Jedna ze starszych definicji, wciąż funkcjonujących w polskiej literaturze przedmiotu,

¹ Euroregion Neisse-Nisa-Nysa to współpraca niemiecko-czesko-polska. Jednak ze względu na tematykę opracowania głównym zainteresowaniem autorów będzie współpraca czesko-polska.

² Stan na dzień 7.03.2023 roku.

autorstwa A. Hodoly'ego, określa warunki życia jako całokształt czynników determinujących zaspokojenie potrzeb ludzkich i zalicza do nich: warunki życia społecznego i osobistego, warunki pracy, a także ekologiczne warunki życia. Można do tego dodać również możliwość zaspokojenia codziennych, elementarnych potrzeb w zakresie mieszkalnictwa, handlu, gastronomii, usług bytowych, ochrony zdrowia, oświaty, kultury i wypoczynku (Zadroga, 2016, s. 72). Natomiast J. Czapiński i T. Panek z zespołem opracowującym *Diagnozę Społeczną* do warunków życia zaliczają takie kategorie, jak dochody i sposób gospodarowania dochodami, wyżywienie, zasobność materialną, warunki mieszkaniowe, edukację, kulturę i wypoczynek, opiekę zdrowotną oraz rynek pracy (Czapiński i Panek, 2015). W odniesieniu do powyższych definicji prowadzone będą dalsze rozważania dotyczące warunków życia na polsko-czeskim pograniczu.

5.3. Charakterystyka obszaru transgranicznego

Opisywany region transgraniczny to polska i czeska część Euroregionu Neisse-Nisa-Nysa – część województwa dolnośląskiego (44 gminy w powiatach bolesławieckim, jaworskim kamiennogórskim, karkonoskim, lubańskim, lwóweckim, zgorzeleckim i złotoryjskim, a także miasto Jelenia Góra) oraz część libereckiego i usteckiego kraju³ (129 gmin w powiatach Česká Lípa, Dečín, Jablonec nad Nisou, Liberec i Semily) o ogólnej powierzchni 4737 km² po stronie polskiej i 2493,1 km² po stronie czeskiej, zamieszkiwany przez blisko milion osób (500,5 tys. po stronie polskiej i 425,6 tys. po stronie czeskiej). Największymi ośrodkami miejskimi badanego regionu są Jelenia Góra (76 tys. mieszkańców) i Liberec (102 tys. mieszkańców)⁴.

Liberecki kraj jako region przygraniczny ma charakter głównie przemysłowy. Rozwija się tu przemysł szklarski, jubilerski, produkcja i przetwórstwo tworzyw sztucznych, ściśle związane z produkcją samochodów. Tradycyjny przemysł włókienniczy stracił dominującą pozycję po przemianach ustrojowych. Rolnictwo jest jedynie sektorem uzupełniającym. W ostatnich latach wzmocniła się pozycja sektora handlowego i budownictwa oraz transportu. Ważną częścią gospodarki regionu stała się turystyka (ČSÚ, 2023b). Natomiast południowo-zachodnia część województwa dolnośląskiego tworząca region przygraniczny w Euroregionie Neisse-Nisa-Nysa to obszar o charakterze przemysłowo-rolni-

³ Kraj to odpowiednik polskiego województwa.

⁴ Dane statystyczne za (ČSÚ, 2023a; ČSÚ, 2023b; ČSÚ, 2023c; USW, 2021a; USW, 2021b). Inne źródła zaznaczono odrębnie.

czym. Rozwijają się tutaj przetwórstwo tworzyw sztucznych i przemysł elektryczny związane z produkcją samochodów, przemysł drzewny, papierniczy, maszynowy, ceramiczny, optyczny i spożywczy. Podobnie jak po stronie czeskiej, duże znaczenie mają sektory handlowy, budowlany i transportowy. Bardzo ważna dla gospodarki regionu jest turystyka – znajduje się w nim 45% wszystkich miejsc noclegowych województwa dolnośląskiego i koncentruje ponad połowa ruchu turystycznego w województwie.

Struktura wieku mieszkańców obu części euroregionu jest bardzo podobna, jednak średnia wieku mieszkańców czeskiej części jest nieco niższa i wynosi 42,7 roku, podczas gdy w polskiej części jest to 44,3 roku. W obu częściach euroregionu osoby w wieku powyżej 65 lat stanowią 21% mieszkańców.

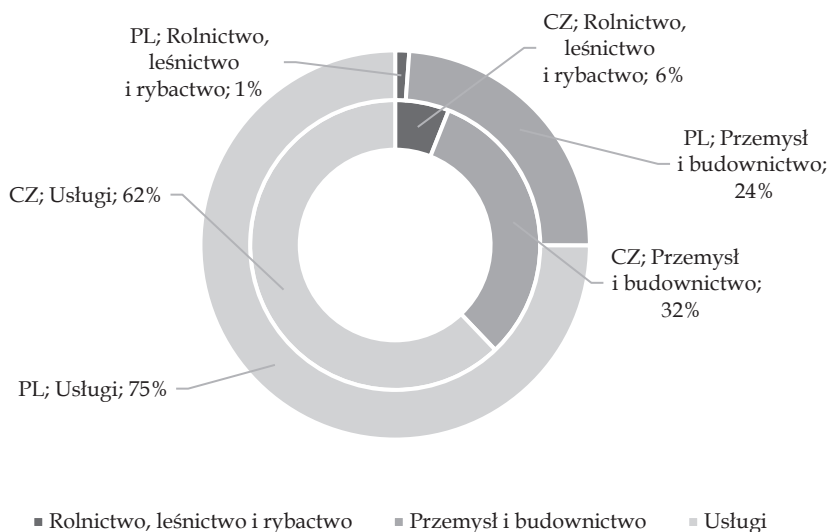
5.4. Warunki życia mieszkańców

Jednym z najważniejszych wyznaczników warunków życia w mieście i regionie jest dostępność mieszkań. Mieszkańcy czeskiej części euroregionu dysponowali średnio większą liczbą mieszkań niż Polacy. W 2021 roku na 1000 mieszkańców przypadało tam 434,4 mieszkania, podczas gdy w polskiej części było to 421 mieszkań na 1000 mieszkańców. W części polskiej w 2021 roku oddano do użytkowania 2202 nowe mieszkania (w tym 1056 domów jednorodzinnych), a w części czeskiej tylko 1035 mieszkań (w tym 800 domów jednorodzinnych). Większe mieszkania budowano w części polskiej, ich przeciętna powierzchnia wyniosła 118 m², a w części czeskiej tylko 81 m². Równie duże różnice w powierzchni użytkowej były w budownictwie indywidualnym. W części polskiej wynosiła ona 147 m², a w czeskiej 94 m².

Drugim istotnym wyznacznikiem warunków i jakości życia jest dostępność usług opieki zdrowotnej, mierzona wskaźnikiem liczby lekarzy oraz lekarzy dentyistów na 1000 mieszkańców. W badanym regionie była ona zróżnicowana w poszczególnych częściach krajów, jak i w poszczególnych powiatach. W części czeskiej na 10 tys. mieszkańców przypadało 40 lekarzy i 6 dentyistów. Powiatami o najsłabszym dostępie do usług służby zdrowia były powiaty lwówecki (11 lekarzy i 3 dentyistów na 10 tys. mieszkańców), lubański (15 lekarzy i 6 dentyistów na 10 tys. mieszkańców) i zgorzelecki (16 lekarzy i 5 dentyistów na 10 tys. mieszkańców), a w części czeskiej powiat Děčín (25 lekarzy i 4 dentyistów na 10 tys. mieszkańców). W największych ośrodkach miejskich dostępność usług służby zdrowia była najlepsza. W mieście Jelenia Góra było to 46 lekarzy i 14 dentyistów na 10 tys. mieszkańców, a w powiecie Liberec odpowiednio 49 i 7. Po polskiej stronie funkcjonowały w 2021 roku 23 szpitale

dysponujące łózkami w liczbie 3341, podczas gdy po stronie czeskiej 13 szpitali posiadało 2940 łóżek. Na jedno łóżko szpitalne w polskiej części przypadało 150 osób, a w czeskiej części 144 osoby. Również w czeskiej części ośrodki pomocy społecznej dysponowały dużo większą liczbą miejsc. W 218 placówkach tego typu oferowano 4383 miejsca, podczas gdy w polskiej części 30 placówek oferowało 1673 miejsca. W polskiej części pogranicza funkcjonuje za to dużo lepiej rozwinięta sieć aptek. W 2021 roku na jedną aptekę przypadało 2750 osób, podczas gdy w części czeskiej 4336 osób.

Kolejnym wyznacznikiem warunków życia mieszkańców jest dostępność miejsc pracy. W 2021 roku w polskiej części euroregionu zarejestrowane były 67 592 podmioty prowadzące działalność gospodarczą, a w części czeskiej 54 431 podmiotów. Większość z nich funkcjonowała w szeroko rozumianym sektorze usług. Strukturę rodzajową według sekcji prezentuje rys. 5.1.

Rys. 5.1. Podmioty gospodarki narodowej według sekcji w 2022 r. na polsko-czeskim pograniczu w Euroregionie Neisse-Nisa-Nysa

Źródło: opracowanie własne na podstawie (ČSÚ, 2023b).

Wśród podmiotów gospodarczych dominowały te zaliczane do grupy mikro- i małych przedsiębiorstw. W części czeskiej 0-9 pracowników zatrudniało 52 355 podmiotów, 10-49 pracowników zatrudniały 1462 podmioty, a 50 i więcej pracowników zatrudniało 514 podmiotów. W części polskiej było to odpowiednio 65 741, 1448 i 403 podmioty.

Istotnym czynnikiem wpływającym na warunki życia jest również stopa bezrobocia. W czeskiej części badanego regionu była ona znacznie niższa i w 2021 roku wynosiła 3,9%, podczas gdy w polskiej części wynosiła ona 6,3%. Najwyższe bezrobocie odnotowano w powiecie karkonoskim (10,5%), a najniższe w powiecie Česká Lípa (2,9%). Niską stopę bezrobocia odnotowano również w mieście Jelenia Góra (3,8%) i powiecie Liberec (3,9%).

Z zatrudnieniem nierozzerwalnie związane są wynagrodzenia za pracę. W części polskiej i czeskiej wykazywały one pewne zróżnicowanie, co prezentuje tab. 5.1. Mieszkańcy czeskiej części euroregionu otrzymywali o ok. 8% wyższe przeciętne wynagrodzenie brutto niż mieszkańcy polskiej części. Różnica ta jest jeszcze bardziej korzystna, jeśli porówna się wynagrodzenie netto. W chwili powstawania opracowania dostępne były informacje o przeciętnych wynagrodzeniach w III kwartale 2022 roku. Wynagrodzenie to wynosiło w województwie dolnośląskim 6480,67 zł brutto, co dla osoby zatrudnionej na podstawie umowy o pracę na pełen etat wynosiło 4747 zł netto (odpowiednio 1382,72 euro i 1012,82 euro). Natomiast w libereckim kraju 36 724 Kč brutto, czyli 29 744 Kč netto (odpowiednio 1496,50 euro i 1212,06 euro⁵). Dokonując symulacji wynagrodzenia brutto/netto za pomocą kalkulatora wynagrodzeń i przyjmując, że pracownik nie posiada dzieci na utrzymaniu i zarabia miesięcznie równowartość 1350 euro brutto, w Polsce otrzyma wynagrodzenie netto w wysokości 990,72 euro, a w Republice Czeskiej 1019,48 euro.

Tabela 5.1. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w latach 2019-2021

Region	2019		2020		2021	
	w walucie kraju	w euro	w walucie kraju	w euro	w walucie kraju	w euro
Liberecki Kraj	31 712 Kč	1235,28 €	36 111 Kč	1365,56 €	37 855 Kč	1476,12 €
Powiat:						
Jelenia Góra – miasto	4848,79 zł	1128,15 €	5183,33 zł	1166,16 €	5646,31 zł	1236,22 €
Bolesławiecki	4545,34 zł	1057,55 €	4887,95 zł	1099,70 €	5461,94 zł	1195,85 €
Karkonoski	4353,43 zł	1012,90 €	4526,41 zł	1018,36 €	4885,26 zł	1069,59 €
Kamiennogórski	4319,48 zł	1005,00 €	4532,19 zł	1019,66 €	5050,91 zł	1105,86 €
Lubański	4173,43 zł	971,02 €	4508,29 zł	1014,28 €	4980,17 zł	1090,37 €
Lwówecki	4284,69 zł	996,90 €	4622,42 zł	1039,96 €	5049,64 zł	1105,58 €
Zgorzelecki	4521,09 zł	1051,91 €	4881,55 zł	1098,26 €	5346,28 zł	1170,53 €
Przeliczenie po kursie rocznym NBP i ČNB (w 2019 roku 1 EUR = 4,2623 PLN i 1 EUR = 25,672 Kč; w 2020 roku 1 EUR = 4,4448 PLN i 1 EUR = 26,444 Kč; w 2021 roku 1 EUR = 4,5674 PLN i 1 EUR = 25,645 Kč).						

Źródło: opracowanie własne na podstawie (ČSÚ, 2023a).

⁵ Przeliczenie po kursie rocznym NBP i ČNB za 2022 rok 1 EUR = 4,6869 PLN i 1 EUR = 24,54 Kč.

Natomiast w odniesieniu do wynagrodzenia minimalnego sytuacja jest odwrotna – w Republice Czeskiej od 1 stycznia 2023 roku wynosi ono 103,80 Kč za godzinę i 17 300 Kč miesięcznie (odpowiednio 4,23 euro i 704,97 euro), a w Polsce 22,80 zł brutto za godzinę i 3490 zł brutto miesięcznie (co odpowiednio 4,86 euro i 744,63 euro). Biorąc pod uwagę świadczenia emerytalne, wyliczono, że najniższa wypłacana emerytura w Republice Czeskiej wynosiła w grudniu 2022 roku 3900 Kč brutto, a emerytura przeciętna 8887 Kč (odpowiednio 158,92 euro i 362,14 euro), a w tym samym czasie w Polsce minimalna wypłacana emerytura wynosiła 1338,44 zł, a przeciętna emerytura wynosiła 2767,47 zł (odpowiednio 285,57 euro i 590,49 euro). Należy zatem zauważyć, że osoby zaliczane do grup o najniższym uposażeniu są w Polsce nieco lepiej chronione i otrzymują wyższe wynagrodzenia.

Jednym z głównych wyznaczników warunków życia są również ceny podstawowych produktów codziennego użytku oraz ceny usług. W ramach programu regularnych badań statystycznych monitorowany jest na terenie Euroregionu Neisse-Nisa-Nysa poziom cen tych produktów i usług. Porównanie wybranego koszyka dóbr i usług w czeskiej i polskiej części euroregionu zaprezentowano w tab. 5.2 i 5.3.

Tabela 5.2. Ceny wybranych produktów spożywczych w Euroregionie Neisse-Nisa-Nysa w latach 2010-2023 (przeliczone na euro)

Produkty	Jednostka miary	2010		2019		2022		2023	
		CZ*	PL**	CZ*	PL**	CZ*	PL**	CZ*	PL**
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
PIECZYWO, ZBOŻA									
Chleb	500 g	0,35	0,52	0,51	0,66	0,80	0,89	1,06	0,53
Mąka pszenna	1 kg	0,33	0,43	0,42	0,60	0,90	0,87	0,93	0,59
MIĘSO									
Kurczaki całe	1 kg	2,17	1,54	2,56	1,82	3,01	2,86	3,83	2,31
Wieprzowina	1 kg	3,63	2,99	4,63	3,76	4,34	4,55	8,72	3,58
Wołowina tylna bez kości	1 kg	6,84	7,11	8,63	8,74	10,37	10,39	11,06	8,46
Szynka wieprzowa	1 kg	5,98	5,77	8,01	6,92	10,14	7,36	12,30	9,94
MLEKO, JAJA									
Świeże jaja kurcze	1 szt.	0,11	0,12	0,12	0,15	0,13	0,19	0,26	0,21
Mleko pełnotłuste	1 l	0,57	0,43	0,74	0,62	0,76	0,80	1,14	0,78
OLEJE I TŁUSZCZE									
Masło świeże	200 g	0,83	0,98	1,39	1,47	1,61	1,81	2,14	1,48

Tabela 5.2, cd.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
CUKIER									
Cukier kryształ	1 kg	0,73	0,63	0,50	0,61	0,70	0,94	1,49	1,27
OWOCE									
Jabłka	1 kg	0,97	0,61	1,09	0,57	1,32	0,73	1,70	0,74
Pomarańcze	1 kg	1,10	1,28	1,28	1,34	1,35	1,38	1,91	1,48
WARZYWA									
Cebula	1 kg	0,79	0,73	1,47	1,04	0,85	0,70	1,19	1,06
Marchewka	1 kg	0,71	0,59	1,03	0,85	0,90	0,64	1,10	0,63
Ziemniaki konsumpcyjne	1 kg	0,48	0,30	1,02	0,72	0,67	0,52	0,68	0,63

* Ceny dla Republiki Czeskiej przeliczone według centralnego kursu CNB w maju 2010 r. (1 EUR = 25,666 CZK), w maju 2019 r. (1 EUR = 25,770 CZK), w maju 2022 r. (1 EUR = 24,748 CZK), w dniu 28.02.2023 r. (1 EUR = 23,495 CZK). ** Ceny dla województwa dolnośląskiego przeliczone według centralnego kursu NBP w maju 2010 r. (1 EUR = 4,0521 zł), w maju 2019 r. (1 EUR = 4,2967 zł), w maju 2022 r. (1 EUR = 4 650 zł), w dniu 28.02.2023 r. (1 EUR = 4,7170 zł). Ceny w latach 2010-2022 gromadzone były w maju każdego roku przez ČSÚ i GUS. Natomiast ceny w 2023 r. zgromadzili autorzy 28.02.2023 r. w sklepach sieci Kaufland w Libercu i Jeleniej Górze.

Źródło: (ČSÚ, 2023b) oraz badania własne.

Tabela 5.3. Ceny wybranych produktów i usług niezwywnościowych w Euroregionie Neisse-Nisa-Nysa w latach 2010-2023 (przeliczone na euro)

Produkty/Usługi	Jednostka miary	2010		2019		2022		2023	
		CZ*	PL**	CZ*	PL**	CZ*	PL**	CZ*	PL**
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
OBUWIE									
Półbuty damskie całoroczne	1 para	50,61	42,13	57,56	45,56	64,76	46,28	36,14	27,54
Półbuty męskie całoroczne	1 para	53,51	42,03	67,81	51,09	68,30	49,36	36,14	27,54
TEKSTYLIA DOMOWE									
Zestaw pościeli	1 zestaw	39,81	14,90	26,65	20,04	35,07	22,88	17,02	14,84
PRODUKTY DO PIEŁĘGNACJI CIAŁA									
Mydło	90 g	0,54	0,50	0,67	0,47	0,69	0,53	0,68	0,49
Pasta do zębów	75 ml	1,05	1,23	1,78	1,87	2,33	2,36	5,10	2,44
Szampon do włosów	400 ml	3,20	2,18	3,64	2,48	3,99	2,72	2,00	1,07
PALIWO									
Benzyna PB95	1 l	1,26	1,16	1,28	1,22	1,82	1,50	1,60	1,44
Diesel	1 l	1,21	1,10	1,26	1,22	1,86	1,59	1,56	1,51

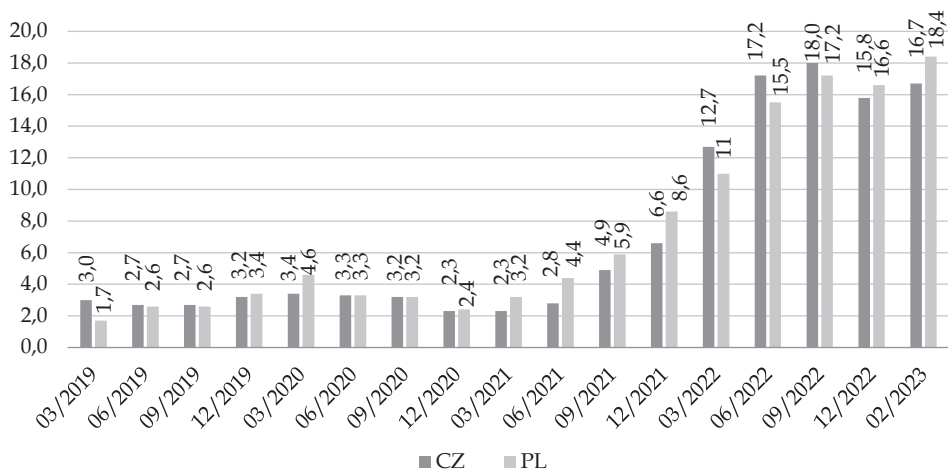

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
INNE USŁUGI									
Bilet do kina	1 szt.	3,49	3,68	5,14	4,63	5,92	4,43	9,15	6,13
Bilet komunikacji miejskiej jednorazowy	1 przejazd	0,70	0,55	0,93	0,64	1,09	0,69	1,02	0,85
Fryzjer męski z myciem	1 strzyżenie	3,43	3,75	8,46	4,92	11,35	7,23	8,09	10,60
OPŁATY MIESZKANIOWE									
Woda i ścieki	1 m ³	2,43	1,87	3,49	2,71	.	.	5,45	3,45
Wywóz odpadów	osoba/rok	.	.	69,27	60,72	.	.	35,75	89,52
Energia elektryczna	100 kWh	18,04	7,52	15,86	.	.	.	26,00	16,00
Gaz ziemny	100 m ³	61,17	28,54	54,16	.	.	.	115,00	56,00

* Ceny dla Republiki Czeskiej przeliczone według centralnego kursu CNB w maju 2010 r. (1 EUR = 25,666 CZK), w maju 2019 r. (1 EUR = 25,770 CZK), w maju 2022 r. (1 EUR = 24,748 CZK), w dniu 28.02.2023 r. (1 EUR = 23,495 CZK). ** Ceny dla województwa dolnośląskiego przeliczone według centralnego kursu NBP w maju 2010 r. (1 EUR = 4,0521 zł), w maju 2019 r. (1 EUR = 4,2967 zł), w maju 2022 r. (1 EUR = 4,650 zł), w dniu 28.02.2023 r. (1 EUR = 4,7170 zł). Ceny w latach 2010-2022 gromadzone były w maju każdego roku ČSÚ i GUS. Natomiast ceny w 2023 r. zgromadzili autorzy 28.02.2023 r. w sklepach i u usługodawców w Libercu i w Jeleniej Górze.

Źródło: (ČSÚ, 2023b) oraz badania własne.

Na podstawie danych przedstawionych w tab. 5.2 i 5.3 można zauważyć, że jeszcze w 2010 roku ceny większości produktów spożywczych w obu krajach były porównywalne. Można było wyróżnić grupy produktów nieznacznie tańszych w Polsce i grupy produktów tańszych w Republice Czeskiej. Wyraźnie tańsze w czeskiej części euroregionu były nieujęte w tab. 5.2 napoje alkoholowe i bezalkoholowe oraz usługi gastronomiczne, a także pieczywo. Większość artykułów nieżywnościowych już w 2010 roku była nieznacznie droższa w czeskiej części euroregionu. Natomiast tuż przed wybuchem pandemii COVID-19 w 2019 roku zaczęto obserwować znacznie szybszy wzrost cen w Republice Czeskiej. Było to najprawdopodobniej związane z wyższym poziomem inflacji w Republice Czeskiej w 2019 roku (rys. 5.2). W 2023 roku różnice te były już bardzo wyraźne na korzyść cen w polskiej części euroregionu. W dniu 28 lutego 2023 roku autorzy przeprowadzili własną obserwację poziomu cen artykułów spożywczych w sklepach sieci Kaufland. Sieć ta posiada bowiem swoje placówki handlowe w Libercu i Jeleniej Górze i oferuje szeroki asortyment produktów. Przyjęto zasadę, że odnotowane będą najniższe ceny konkretnych produktów oferowanych w cenie regularnej bez promocji i niesprzedawanych pod marką własną sieci. Podobnie postąpiono z artykułami

Rys. 5.2. Miesięczne wskaźniki cen towarów i usług konsumpcyjnych (inflacja) w latach 2019-2023 w Republice Czeskiej i w Polsce (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ČSÚ i GUS.

niespożywczyymi oraz usługami, próbując zachować w ten sposób metodologię stosowaną przez ČSÚ i GUS. Na znaczący wzrost cen w czeskiej części euroregionu miał zapewne wpływ skokowo rosnący od początku 2022 roku poziom inflacji związany z kryzysem energetycznym oraz wybuchem wojny w Ukrainie (rys. 5.2). Początkowo w 2022 roku poziom inflacji był znacznie wyższy w Republice Czeskiej niż w Polsce. Od jesieni 2022 roku widoczna jest tendencja odwrotna. Dodatkowo rząd polski wprowadził szereg programów pomocowych, określając je mianem tarczy antyinflacyjnej, obniżając podatek VAT oraz akcyzowy na artykuły spożywcze i na paliwa. Mieszkańcy Republiki Czeskiej takiego wsparcia rządowego nie otrzymali. Należy też zaznaczyć, że mieszkańcy czeskiej części Euroregionu Neisse-Nisa-Nysa ponoszą dużo wyższe koszty opłat bytowych. Znacznie wyższe kwoty w części czeskiej są płacone za energię elektryczną i gaz ziemny. Ceny wody i ścieków kształtują się na podobnym poziomie. Mniejsze opłaty ponoszą mieszkańcy czeskiej części euroregionu za wywóz nieczystości. W Jeleniej Górze i Libercu podobne są również opłaty za wynajem samodzielnego mieszkania. Miesięczna opłata za wynajem mieszkania o powierzchni 50 m² położonego w centrum miasta była w lutym 2023 roku identyczna w Jeleniej Górze i w Libercu i wynosiła równowartość 550 euro.

5.5. Podsumowanie

Warunki życia to pojęcie bardzo złożone, które może być opisywane za pomocą wielu zmiennych. Mają na nie wpływ czynniki ekonomiczne i pozaekonomiczne. Ich różnorodność jest na tyle duża, że do tej pory nie wypracowano jednej ogólnie akceptowanej miary charakteryzującej w sposób syntetyczny warunki życia. Na podstawie przeprowadzonych rozważań i analizy danych statystycznych nie można jednoznacznie stwierdzić, po której stronie granicy mieszkańcy mają lepsze warunki życia. Zarówno w polskiej, jak i w czeskiej części Euroregionu Neisse-Nisa-Nysa nie różnią się one od siebie diametralnie. Mankamenty w jednej dziedzinie życia rekompensowane są w innej dziedzinie. Wyższe wynagrodzenia mieszkańców czeskiej części euroregionu przekładają się na wyższe ceny towarów i usług. Tracą na tym znacząco najniżej zarabiający oraz emeryci i osoby pobierające świadczenia socjalne, ponieważ w Polsce są one nieco wyższe niż w Republice Czeskiej. Zbyt mały udział sektora usług w gospodarce czeskiej części euroregionu powoduje, że mieszkańcy libereckiego kraju często korzystają z usług po polskiej stronie granicy. Należy też pamiętać, że warunki życia są zmienne w czasie. Przez pewien okres 2022 roku poziom inflacji w Republice Czeskiej był wyższy niż w Polsce, ale jesienią 2022 roku sytuacja odwróciła się na niekorzyść Polski. Czynnikiem poprawiającym warunki życia jest również bliskość granicy i możliwość korzystania z renty przygranicznej. Pozwala to na zakup tańszych towarów i usług u sąsiada, niweluje też niedostateczną podaż niektórych usług. Wykształcony w ten sposób transgraniczny rynek działa w sposób komplementarny i dostarcza wielu substytutów. Na początku 2023 roku mieszkańców polskiego pogranicza nie dziwi już fakt, że niemal codziennie podczas zakupów spotykają w sklepach sąsiadów z czeskiej strony, kupujących w większości tańsze polskie produkty. O ich jakości nie będziemy w tym miejscu dyskutować, ponieważ polscy konsumenci doceniają jakość niektórych czeskich produktów, a konsumenci czescy odwrotnie – chwalią jakość produktów polskich. Są to po prostu produkty inne, niedostępne na rodzimym rynku, dlatego często uważane za lepsze. Nasze rozważania można podsumować znanym cytatem „Cudze chwalicie, swego nie znacie, sami nie wiecie, co posiadacie”⁶. Mieszkańcy czeskiej części euroregionu dostrzegają wiele zalet życia w Polsce, natomiast obywatele polskiej części zazdroszczą często warunków życia swym czeskim sąsiadom.

---

⁶ Z wiersza S. Jachowicza pt. *Wieś*.

Bibliografia

- Borys, T. (2008). Propozycja siedmiu typologii jakości życia. *Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu*, (22), 125-134.
- Czapiński, J. i Panek, T. (2015). *Diagnoza Społeczna 2015. Warunki i jakość życia Polaków*. Pobrane 7 marca 2023 z <http://www.diagnoza.com>
- Český statistický úřad [ČSÚ]. (2023a). Kartogramy za ERN. Pobrane z <https://www.czso.cz/csu/xl/rok-2021>
- Český statistický úřad [ČSÚ]. (2023b). Statistická ročenka Libereckého kraje. Statistická ročenka Libereckého kraje. Pobrane z <https://www.czso.cz/csu/czso/fb003e0583>
- Český statistický úřad [ČSÚ]. (2023c). Statistický bulletin – Liberecký kraj. Statistický bulletin. Pobrane z <https://www.czso.cz/csu/czso/statisticky-bulletin-liberecky-kraj-1-az-3-ctvrtleti-2022>
- Kusterka, M. (2008). „Audyt miejski” jako narzędzie pomiaru jakości życia w miastach europejskich. *Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu*, (22), 135-142.
- Urząd Statystyczny we Wrocławiu [USW]. (2021a). *30 lat Euroregionu Nysa – wybrane informacje statystyczne*. Wrocław: Urząd Statystyczny we Wrocławiu.
- Urząd Statystyczny we Wrocławiu [USW]. (2021b). *Euroregion Nysa w 2020 r. – wybrane informacje statystyczne*. Wrocław: Urząd Statystyczny we Wrocławiu.
- Zadroga, A. (2016). Warunki, poziomy i jakość życia w badaniu rozwoju społeczno-gospodarczego. Próba rozstrzygnięcia problemów definicyjnych. *Roczniki Teologiczne*, 63(1), 69-77. <https://doi.org/10.18290/rt.2016.63.1-5>

Living Conditions on the Polish-Czech Border. An Example of the Neisse-Nisa-Nysa Euroregion

Abstract: The aim of the study is to compare living conditions in the Polish-Czech border area on the example of the Neisse-Nisa-Nysa Euroregion. It describes six groups of factors affecting living conditions, i.e. the availability of housing and health care services, the labour market and the structure of entities of the national economy, the level of salaries and the level of prices of goods and services. On the basis of the conducted considerations and the analysis of statistical data, it is impossible to clearly state on which side of the border the inhabitants have better living conditions. Both in the Polish and Czech parts of the Neisse-Nisa-Nysa Euroregion, they do not differ significantly from each other. Deficiencies in one area of life are compensated in another area.

Keywords: living conditions, price level, wage level, Polish-Czech borderland.